

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

Ποιμαντικές επισκέψεις

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Έπ. Καθηγητού του Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Πανεπιστήμιο και ζωή

Κύριο χαρακτηριστικό αλλά και στόχος της σύγχρονης ποιμαντικής θεολογικής εκπαίδευσης είναι ή με βάση την βιωματική εμπειρία εμπάθυνση σε θεολογικές έννοιες και συνειδητοποίηση των ποιμαντικών προβλημάτων. Ο στόχος αυτός επιτυγχάνεται μεταξύ άλλων και με τις επονομαζόμενες «ποιμαντικές επισκέψεις». Πρόκειται για ειδικό τεχνικό όρο που δεν πρέπει να συγχέεται με την τρέχουσα έννοια της ποιμαντικής επισκέψεως, παρόλο ότι περικλείει πολλά στοιχεία που ανήκουν σ' αυτήν.

Οι «ποιμαντικές επισκέψεις» εντάσσονται στο γενικότερο πρόγραμμα ποιμαντικής θεολογικής εκπαίδευσης που παρέχεται στο Τμήμα Ποιμαντικής της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν¹. Μακρά παράδοση του μαθήματος της Ποιμαντικής τις θεωρεί αναπόσπαστο τμήμα της πύδ πάνω εκπαίδευσης και κατά κάποιο τρόπο αποτελούν προκαταρκτικό στάδιο ενός προγράμματος της «ἐπί του πεδίου άσκήσεως» των φοιτητών, ή οποία και τους προπαρασκευάζει για τους χώρους στους οποίους θα άσκήσει ο ποιμένας ή και ο θεολόγος καθηγητής το λειτουργημά του στο μέλλον².

Μετά από κατάλληλη προετοιμασία στην τάξη, οι φοιτητές επισκέπτονται τους επιλεγμένους χώρους (ένορίες, νοσοκομεία, ιδρύματα κ.τ.τ.)! συζητούν με τους υπεύθυνους και συνεχίζουν τις συζητήσεις και μετά μέσα στην τάξη. Συνήθως αποτυπώνουν με φωτογραφικά στιγμιότυπα τις συναντήσεις, καταγράφουν στο μαγνητόφωνο τον διάλογο εκεί και συγγράφουν μία έκθεση όπου περιγράφονται τὰ πεπραγμένα και οι έντυπώσεις.

Υπάρχει ολόκληρη σειρά τέτοιων εκθέσεων, μαγνητοφωνήσεων και φωτογραφιών που διαζωγραφούν αυτή την μακρά παράδοση για την οποία κάναμε λόγο. Οι φοιτητές που δεν μπόρεσαν να συμμετάσχουν έχουν

την δυνατότητα να δανεισθούν για να ακούσουν τις κασέτες και να διαβάσουν την περιγραφή ώστε και αυτοί, έστω και εκ των υστέρων, να ζήσουν αυτές τις στιγμές³.

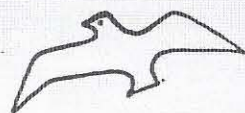
Σε όρισμένους φοιτητές υποκινείται τὸ ενδιαφέρον για περαιτέρω δραστηριοποίησή τους στους χώρους που επισκέφθηκαν. Έτσι βλέπουμε μερικοί να γίνονται «ποιμαντικοί βοηθοί» έφημερίων που εργάζονται σε μεγάλα νοσοκομεία και να συμπαρίστανται στο τεράστιο έργο που επιτελείται εκεί. Αναλαμβάνουν τακτικές επισκέψεις στους θαλάμους, έξυπηρετούν, συζητούν με τούς άσθενείς και μεταφέρουν τούς διαλόγους αυτούς στον υπεύθυνο έφημέριο και στους πανεπιστημιακούς υπεύθυνους παίρνοντας ανάλογες οδηγίες και συζητώντας τὰ προβλήματα που ανακύπτουν.

Τὰ άποτελέσματα αυτού του είδους της άσκήσεως είναι πολύ ενθαρρυντικά και οι φοιτητές μας ενισχύονται στις προσπάθειές τους αυτές, τις όποιες επιθυμούν να επεκτείνουν και σε άλλους τομείς δραστηριοτήτων της ποιμαντικής διακονίας έχοντας ένστερνωσθεί τούς στόχους και την συμβολή των ποιμαντικών επισκέψεων για την τωρινή τους κατάρτιση και την μελλοντική τους υπεύθυνη άσκηση του ποιμαντικού λειτουργήματος.

Είναι χαρακτηρισική πάνω σ' αυτό τὸ ζήτημα ή ά π ά ν τ η σ η τελειόφοιτου ιερέως φοιτητού μας (του π. Εὐαγγέλου Ζώρζου)! για τὸ πὼς όρίζει και πὼς αντιλαμβάνεται την λειτουργία των ποιμαντικών επισκέψεων στην θεολογική εκπαίδευση. Αποδίδει πραγματικά τις προθέσεις αλλά και τις προσδοκίες των διδασκόντων που δίνουν άρκετὸ βάρος σ' αυτή τή μορφή εκπαίδευσης.

Καταχωρίζουμε εὐθὺς άμέσως την άπάντησή του πιστεύοντας ότι αυτού του είδους ή εκπαίδευση δεν προσιδιάζει μόνο στους φοιτητές της Θεολογικής Σχο-

σέ δρόμους ποιμαντικής διακονίας

λῆς, ἀλλὰ μπορεῖ νὰ ἐπεκταθεῖ ἐκ μέρους τῶν ἐφημερίων καὶ πρὸς ὄλους τοὺς λαϊκοὺς συνεργάτες τῆς Ἐκκλησίας μας στὶς ἐνορίες τους.

Ὅρισμός, στόχοι, συμβολή

Σὰν ὁ ρι σ μ ὀ στὸ θέμα τῶν «ποιμαντικῶν ἐπισκέψεων» θὰ λέγαμε ὅτι εἶναι ἡ προσπάθεια ποὺ γίνεται ἀπὸ τὴν Θεολογικὴ Σχολή, ποὺ δίνει τὴν εὐκαιρία στοὺς ποιμένας καὶ λαϊκοὺς νὰ διώσουν μιὰ κατάσταση μέσα σὲ ὀρισμένους χώρους ὅπως σὲ ναοὺς, σὲ νοσοκομεῖα, σὲ ἱδρύματα καὶ σὲ ἐπὶ μέρους φροντίδες τῆς ἐνορίας ὅπως εἶναι τὸ «Σπίτι Γαλήνης Χριστοῦ» γιὰ νὰ πάρουν καὶ νὰ δώσουν ὀρισμένα στοιχεῖα ποὺ θὰ τοὺς εἶναι χρήσιμα καὶ ἀπαραίτητα στὴν καθόλου σταδιοδρομία τους.

Οἱ σ τ ὀ χ ο ι εἶναι πολλοί. Τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα θὰ ἀποκομίσει κάποιος ἀπὸ μιὰ οἰανδήποτε ποιμαντικὴ ἐπίσκεψη θὰ εἶναι πολλὰ καὶ ὠφέλιμα. Ἄν ὑποθέσουμε ὅτι κάνουμε μιὰ ποιμαντικὴ ἐπίσκεψη σὲ μιὰ ἐνορία, θὰ ἔχουμε τὴν εὐκαιρία νὰ γνωρίσουμε ἀπὸ κοντὰ πῶς λειτουργεῖ αὐτὴ ἡ ἐνορία. Πῶς κατανέμεται ὁ κάθε τομέας τοῦ ἐνοριακοῦ ἔργου στὸν κάθε ποιμένα. Πῶς λειτουργεῖ κάθε ποιμένας στὸν τομέα του. Τί ἀποτελέσματα ἔχει. Τί προοπτικὲς ὑπάρχουν κ.λπ. Ὅλα αὐτὰ νομίζω ὅτι θὰ μᾶς βοηθήσουν (ἰδίως τοὺς ἱερεῖς) νὰ κάνουν σύγκριση μὲ τὸ δικό τους ἔργο στὴ δική τους ἐνορία καὶ ἀνάλογα νὰ βοηθήσουν.

Μιὰ ποιμαντικὴ ἐπίσκεψη σὲ ἓνα νοσοκομεῖο, βοηθεῖ ἀπεριόριστα νὰ διώσουμε ἀπὸ κοντὰ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ πόνου. Ἐπίσης πῶς ἐργάζεται ὁ ἐντεταλμένος ἱερέας ποὺ ἐξυπηρετεῖ ἓνα μεγάλο ἀριθμὸ ἀσθενῶν. Κυρίως ὁμῶς ἐδῶ, σὲ μιὰ ποιμαντικὴ ἐπίσκεψη στὸ νοσοκομεῖο, θὰ πρέπει νὰ διώσουμε καὶ μεῖς κάτι ἀπὸ τὸν ἑαυτό μας. Λίγα λόγια παρηγορίας, ἓνα χᾶδι, ἓνα χαμόγελο ποὺ θὰ βοηθήσουν ἰσως τὸν ἀσθενῆ νὰ ξεπεράσει ὅσο γίνεται πῶς ἀνώδυνα τὸ πρόβλημά του. Εἶναι δὲ ἀπεριόριστη ἡ ἱκανοποίηση ποὺ αἰσθάνονται αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι μὲ τὸ ἐλάχιστο ποὺ τοὺς προσφέρει.

Μιὰ ποιμαντικὴ ἐπίσκεψη σὲ ἓνα ἱδρυμα, ὅπως αὐτὸ ποὺ ἐπισκεφθῆκαμε σ' αὐτὸ τὸ ἐξάμηνο, μᾶς βοηθᾷ καὶ μᾶς παρέχει πληροφορίες: Πῶς λειτουργεῖ αὐτὸ τὸ ἱδρυμα. Τὰ κορίτσια π.χ. ποὺ εὑρίσκονται ἐκεῖ ἀπὸ

ποῦ προέρχονται, πῶς βοηθοῦνται νὰ ξεπεράσουν τὰ προβλήματά τους κ.λπ.

Τέλος μιὰ ποιμαντικὴ ἐπίσκεψη στὸ «Σπίτι Γαλήνης τοῦ Χριστοῦ», βοηθᾷ ἰδίως τοὺς ποιμένας ποὺ τυχερὸν ἔχουν στὴν ἐνορία τους «Σπίτι Γαλήνης» νὰ πάρουν στοιχεῖα ἀπὸ τὸν ὑποδειγματικὸ ἴσως τρόπο ποὺ λειτουργεῖ καὶ νὰ τὰ κάνει πράξη στὴν ἐνορία τους.

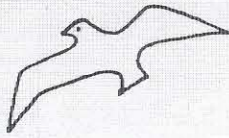
Σ υ μ β ἄ λ λ ο υ γ λ ο ι πὸν πολὺ θετικὰ αὐτὲς οἱ ποιμαντικὲς ἐπισκέψεις στὴν θεολογικὴ ποιμαντικὴ ἐκπαίδευση, διότι τόσο ὁ ἱερέας ὅσον καὶ ὁ λαϊκὸς ποὺ αὔριο θὰ γίνῃ διδάσκαλος, θὰ πάρουν στοιχεῖα καὶ θὰ ἐμπλουτίσουν τὶς γνώσεις τους μέσα στὰ πλαίσια τῆς Ποιμαντικῆς. Συγχρόνως ὁμῶς δίνουν καὶ κάτι ἀπὸ τὸν ἑαυτό τους, στὰ νοσοκομεῖα καὶ σὲ ἄλλα ἱδρύματα, ὅπως λίγη στοργή, λίγο κουράγιο, λίγη κατανόηση μέσα στὴν ἀποξενωμένη κοινωνία μας.

1. Οἱ «ποιμαντικὲς ἐπισκέψεις» γίνονται στὸ πλαίσιο τοῦ μαθήματος τῆς Ποιμαντικῆς ὑπὸ τὴν ἐθὴν τοῦ π. Γεωργίου Εἰθymiou, βοηθοῦ καὶ τὴν συμπάρσταση τῆς δ. Βαρβάρας Γιαννακοπούλου ἐπιστ. συνεργάτιδος στὸν Τομέα Χριστ. Λατρείας, Ἀγωγῆς καὶ Διαπομπάνσεως.

2. Βλ. τὴν περιγραφὴ μιᾶς τέτοιας ἐπισκέψεως σὲ Σπίτι Γαλήνης Χριστοῦ, στὸ «Δελτίον Ἐνημερώσεως Ἰπηρεσίας Χριστ. Ἀλληλεγγύης Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν», τεύχος Ἀπριλίου 1977, σ. 3, ἀπὸ τὴν Ταμιὰ τοῦ Σ.Γ.Χ. Τασία Ἀθανασιάδου.

3. Τὴν ἐνωσιολογικὴ θεμελίωση μιᾶς τέτοιας ποιμαντικῆς ἐκπαιδεύσεως ἔχουμε ἀναπτύξει στὸ διβλίο μας Σ υ μ β ο υ λ ε υ τ ι κ ῆ Ποιμαντικὴ, Ἀθήνα, Ἐκδ. «Λύχνος», 1985, σ. 89-93 (πρβλ. σ. 77 κ.ε.) καθὼς καὶ στὰ Σ τ ι γ μ ι ὀ τ ὦ π α καὶ περιπλανήσεις σ' ἐ δ ρ ὀ μ ο υ ς ποιμαντικῆς διακονίας, τεύχος 1, σ. 41-43. Γιὰ τὴν προετοιμασία καὶ τὴν διεξαγωγὴ τῶν ποιμαντικῶν ἐπισκέψεων βλ. Ι. Κορναράκη, Ποιμαντικὴ, μετὰ στοιχείων Ποιμαντικῆς Ψυχολογίας, Ἀθήνα 1972, Παράρτημα: Αἱ ποιμαντικαὶ ἀσκήσεις, σ. 197-203.

Παρακαλοῦνται ὅσοι ἀποστέλλουν ταχυδρομικὲς ἐπιταγὲς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Θεολογία», «Ἐκκλησία» καὶ «Ἐφημέριος», νὰ σημειώσουν καὶ τὴν αἰτία τῆς ἀποστολῆς.

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

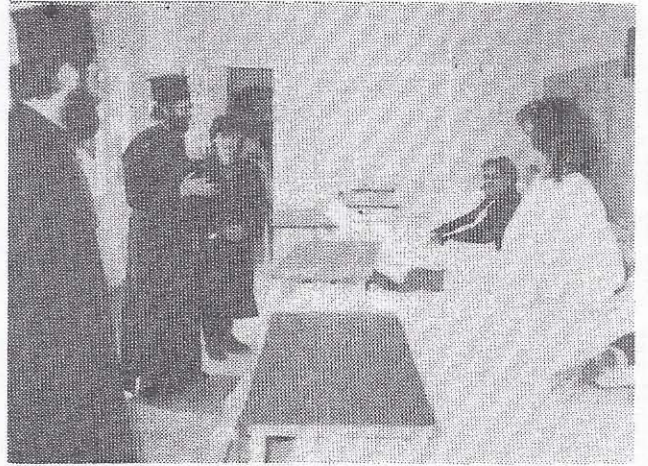
Ποιμαντικές επισκέψεις*

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Έπ. Καθηγητού του Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Βιωματικές εμπειρίες

Στό περασμένο μας ἄρθρο ὄρισimme τί εἶναι ποιμαντικές ἐπισκέψεις, τοὺς στόχους ποὺ ἐπιδιώκουν καὶ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο συμβάλλουν στὴν θεολογικὴ ποιμαντικὴ ἐκπαίδευση τῶν φοιτητῶν μας καὶ τῶν στελεχῶν τῆς Ἐκκλησίας μας γενικότερα. Πραγματικά, ἐὰν οἱ ἐκκλησιαστικοὶ ὑπεύθυνοι χρησιμοποιήσουν σωστὰ τέτοιες ἐμπειρίες θὰ ἔχει νὰ ὠφεληθεῖ πολλὰ τὸ ποιμαντικὸ μας ἔργο. Ἡ βιωματικὴ ἐμπειρία σύμφωνα μὲ παλαιότερες ἀλλὰ καὶ σύγχρονες ἀπόψεις εἶναι μοναδικὴ εὐκαιρία οὐσιαστικῆς καταρτίσεως.

Μὲ αὐτὴν ὁ φοιτητὴς ἀλλὰ καὶ ὅλοι ἡμεῖς ἐρχόμαστε σὲ ἄμεση ἐπαφὴ μὲ τὰ προβλήματα ἀλλὰ καὶ τὸν ἀντίκτυπο ποὺ ἔχουν αὐτὰ πάνω μας. Δὲν εἶναι

Στὸ «Ἀσκληπείου» Βουλᾶς.

τὴν ἀντίληψη αἰχμῶν ποὺ ὑπάρχουν στὶς σχέσεις τῶν ἐνοριτῶν ἢ καὶ τῶν ἐφημεριῶν μεταξύ τους.

Εἶναι ἀντιμετώπιση στὴν πράξη ὅλων αὐτῶν τῶν καταστάσεων ποὺ δὲν μᾶς ἀφήνουν ἀδιάφορους ἀλλὰ μᾶς ἀγγίζουσι βαθύτατα καὶ μᾶς ὀδηγοῦν στὸ νὰ θέσουμε μύρια ὅσα ἐρωτήματα στὸν ἑαυτὸ μας, στοὺς ἄλλους, περιμένοντας ἐναγωνίως ἀπαντήσεις ποὺ δὲν θὰ ἔλθουν καθόλου ἢ θὰ ἔλθουν μετὰ παρέλευση πολλοῦ χρόνου ζυμώσεων, ἀναζητήσεων καὶ ἀνακατατάξεων.

Αὐτὸ τὸ τονίζουν ἰδιαίτερα ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἀρκοῦνται σὲ μιὰ ἀπλὴ συμμετοχὴ σὲ τρεῖς ἢ τέσσερις ποιμαντικὲς ἐπισκέψεις στὴ διάρκεια τοῦ ἑξαμήνου ἀλλὰ ἐξακολουθοῦν ἐπὶ πολλὰς ἐβδομάδες, μῆνες καὶ χρόνια νὰ ἐπισκέπτονται ἐνεργητικὰ πᾶν τὰ ἰδρύματα ἐκεῖνα μὲ τὰ ὁποῖα τὸ ἐκπαιδευτικὸ πρόγραμμα τοὺς ἔφερε σὲ πρώτη ἐπαφὴ.

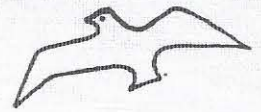

Στὸ «Σπίτι τοῦ παιδιοῦ» (Κυψέλη).

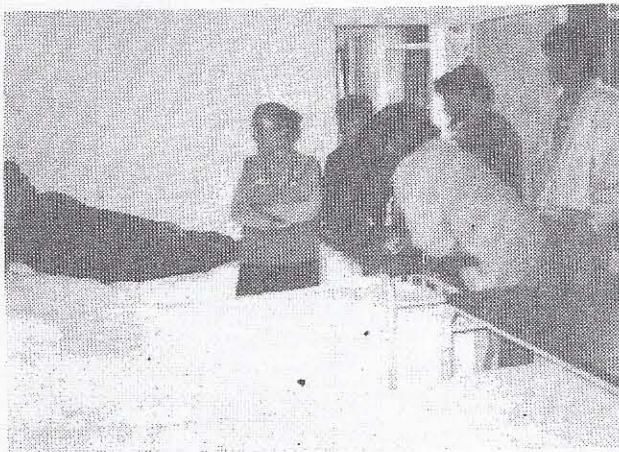
ἀπλῶς μιὰ θεωρητικὴ εἰσπραξὴ ἀπόψεων γιὰ τὸν πόνο, τὴν ἀρρώστεια, τὴν ὀρφάνεια, τὴν τάξη ποὺ πρέπει νὰ ἐπικρατεῖ κατὰ τίς ἐκκλησιαστικὲς ἀκολουθίες,

* Τὶς σκηνὲς φωτογράφησε ὁ π. Μιχαὴλ Στεφανιδῶρος

σ ἐ δρόμους ποιμαντικῆς διακονίας

περιβάλλοντα τῆς μαχαμένης ποιμαντικῆς (ἐνορίες, ἰ-δρύματα, νοσοκομεῖα κ.τ.π.) ὅπου μὲ τρόπο ἀπλό νὰ μποροῦν νὰ θέτουν ζητήματα τὰ ὁποῖα ἀλλοῦ φαίνεται δύσκολο ν' ἀπαντηθοῦν. Ἐκεῖ, μέσα ἀπὸ τὴν πράξη ἔρχονται ἀδιάστα οἱ ἀπαντήσεις καὶ μαρτυροῦν γιὰ μιὰ ζωηρὰ ἀντιμετώπιση τῶν ποιμαντικῶν προβλημάτων.

Στὸ «Ἀσκληπιεῖο» Βούλας.

λειτουργῶν αὐτῶν πρὸς καταρτισμὸ καὶ συνειδητὴ συμμετοχὴ σὲ αὐτὰ τῶν χριστιανῶν. Ἡ ἔλλειψη αὐτῆς ἔχει σὰν συνέπεια καὶ τὴν δημιουργία ἀταξίας κατὰ τὴν τέλει τους ὅπως ἡ παρατηρουμένη κατὰ τὴν ἀνάγνωση τῆς «ἐπιμάχου» ἀποστολικῆς ρήσεως «ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα», στὴν ἀκολουθία τοῦ γάμου.

Στὴν Ἐνορία τοῦ Ἁγίου Γερασίμου Ἰλισίων.

Ἀνάγκη θεολογικῆς θεμελιώσεως

Ἄλλες φορές εἶναι ἀναγκαῖες ὑποδείξεις σὲ κείμενα, βιβλιογραφικὲς ἀναφορὲς ἢ καὶ διηγήσεις ἀπὸ γεγονότα ποὺ συνέβησαν σὲ ἀντίστοιχους χώρους διαπομπῆς καὶ ἔχουν πάρει μορφή γραπτῶν λόγων πιὸ ἔντεχνη ἢ πιὸ τεμηριωμένη σὲ στοιχεῖα ἀπὸ ἓνα ἀπλό ξεχείλισμα ἢ περίσσειμα καρδιάς τῆς στιγμῆς ἐκείνης.

Σ' αὐτὲς τὶς παραπομπὲς εἶναι πολὺτιμη ἢ συμβολὴ τῶν παρευρισκαμένων δοθητῶν καὶ ἐπιστημονικῶν συνεργατῶν ποὺ κάνουν ἀνοίγματα καὶ ἐπιχειροῦν προεκτάσεις στὸ καθόλου ἔργο τῆς Ποιμαντικῆς. Ἄλλες φορές, ἐκ τῶν ὑστέρων, παλαιότεροι φοιτητὲς μας συμβάλλουν κι αὐτοὶ στὸ νὰ δοθοῦν ἀπαντήσεις μὲ προσωπικὲς τους ἀναμνήσεις. Ἀπ' αὐτοῦ τοῦ τύπου τὶς συμβολὲς θὰ θέλαμε νὰ μνημονεύσουμε τὴν ὑπόδειξη τῆς ἐπιστημονικῆς μας συνεργάτιδος Βαρβάρας Γιαννακοπούλου σὲ ἓνα πρόβλημα ποὺ ἐθίγη κατὰ τὴ διάρκεια τῆς συζήτησεως στὰ πλαίσια μιᾶς ποιμαντικῆς ἐπισκέψεως σὲ ἐνορία τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ συζήτηση ἀναφερόταν στὴν ἀναγκαιότητα τῆς θεολογικῆς ἐρμηνείας τῶν μυστηρίων ἐκ μέρους τῶν

Κατ' ἀρχὴν δόθηκε ἀπὸ τὸν συνετὸ Ἐφημέριο ἡ ὀρθὴ θεολογικὴ ἐρμηνεία τῆς καὶ γνωστοποιήθηκαν οἱ σχετικὲς ποιμαντικὲς προσπάθειες. Ὡς ἐκ τούτου κρίθηκε ἀναγκαῖα ἀπὸ τὴν Β. Γιαννακοπούλου ἡ παραπομπὴ σὲ ἓνα κείμενο μεγάλης θεολογικῆς σπουδαιότητος ποὺ θεμελιώνει κάθε ἀπάντηση πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση. Προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐκλεκτὴ γραφίδα τοῦ Ἁγίου Νεκταρίου. Τὸ κείμενο ρίχνει ἀπλετο φῶς ἐξετάζοντας ἀπὸ ποικίλες σκοπιεῖς τὸ συναίσθημα τοῦ φόβου. Ἡ ὀρθὴ ἐρμηνεία καὶ κατανόηση τοῦ θεοδιδάκτου φόβου περιφρουρεῖ τὴν ἀμοιβαία ἀγάπη τῶν συζύγων, συμβάλλει στὸν ἐξαγιασμὸ τους, συντελεῖ στὴν ἀνύψωση τοῦ θεσμοῦ τοῦ γάμου καὶ συσχετίζεται μὲ τὴν διάσωσή του. Τὸ ἄρθρο αὐτὸ δημοσιεύθηκε γιὰ πρώτη φορά στὶς σελίδες τοῦ περιοδικοῦ «Ἀνάπλασις» (ἔτος 15, ἀριθ. φ. 233 τῆς 14 Νοεμβρίου 1902, σ. 1621 - 1622). Θὰ μᾶς ἐπιτραπεῖ νὰ μὴν παραπέμψουμε ἀπλῶς ἀλλὰ νὰ ἀναδημοσιεύσουμε αὐτοῦσιο στὴ συνέχεια τὸ λαμπρὸ αὐτὸ κείμενο τοῦ Ἁγίου τοῦ αἰῶνα μας, τὸ ὁποῖο ἐπιγράφεται: «Περὶ τοῦ τίς ἡ ἀληθῆς ἐρμηνεία τῆς ρήσεως τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα»» (Ἐφεσίους ε' 33).

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐπ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Δειγματοληπτική ἀναφορά

Ὅπως δὴ ποτε, δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ καλύψουμε στὰ δύο ἄρθρα ποὺ προηγήθηκαν τὸ εὖρος τῶν προβλημάτων ποὺ ἀνακύπτουν κατὰ τὶς ποιμαντικές ἐπισκέψεις τῶν φοιτητῶν μας σὲ χώρους ποιμαντικῆς διακογίας. Ἦταν ἀναγκαῖο νὰ γίνῃ δειγματοληπτικὴ μόνο ἀναφορά τῶν συμβαινόντων. Τὰ ἐρωτήματα θεβαίως, ὅπως εἴπαμε, παραμένουν πολλὲς φορές ἀναπάντητα κι οὔτε πάλι εἶναι δυνατὸν οἱ ἀπαντήσεις νὰ εἶναι μονοσήμαντες καὶ μονότροπες. Τὰ θέματα ἄλλωστε ποὺ τίθενται χρήζουν ἐξατομικευμένης ἀπαντήσεως ὅσο κι ἂν ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ λύση θὰ ἔπρεπε ν' ἀκολουθῆσει δρόμους προκαθορισμένης κατευθύνσεως.

Παρ' ὅλη τὴν θεωρητικὴ εἰσαγωγὴ τὰ ἐρωτήματα εἶναι συγκεκριμένα. Ἔτσι ἡ ἐρώτηση φοιτητοῦ μας ποὺ ἔγινε στὴν ἐπίσκεψή σὲ νοσοκομεῖο, ἀπαιτοῦσε καὶ συγκεκριμένη ἀπάντηση. Ὁ φοιτητὴς εἶχε ρωτήσῃ: —«Τί γίνεται ὅταν ὁ ἱερέας ἔχει κληθεῖ νὰ κοινωνήσει κάποιον ποὺ ἔχει χάσει τὶς αἰσθήσεις του»; Ἡ ἀπάντησή τοῦ ἱερέα ἦταν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ κοινωνοῦν οἱ ἄνθρωποι ὅταν θρίζονται σὲ τέτοια κατάσταση. Συνέχισε, ὅμως, λέγοντας: —«Πολλοὶ ἀσθενεῖς, παρόλο ποὺ δὲν ἔχουν τὶς αἰσθήσεις τους, ὅταν εἶναι ἡ ὥρα τῆς Θείας Κοινωνίας συνέρχονται».

Λεπτὴ καὶ δύσκολη ἡ ἀποστολὴ τοῦ ἱερέα ποὺ καλεῖται νὰ παράσχει ἐφόδιο ζωῆς αἰωνίου στὸν ταξιδιώτη ποὺ ἐπιχειρεῖ τὴν μεγάλη ἔξοδο, ἰδιαίτερα μάλιστα ὅταν ἡ συγκίνησή του συνδέεται μὲ τέτοιον προβληματισμό.

Στηριγμένο σ' αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὴν προβληματικὴ, τὸ διήγημα τῆς παλιᾶς μας φοιτήτριας Σταυρούλας Κάτσου - Καντάνη ποὺ δημοσιεύουμε, ἀποδίδει μὲ ὡραία γραφὴ τὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ θαλάμου τοῦ νοσοκομείου. Ὅλοι ἀναμένουν διστακτικὰ τὸ τί θὰ συμβεῖ. Περιμένουν σημάδια ζωῆς ἀπὸ τὴν κυρὰ Ζωῖτσα. Ὁ Θεὸς τὰ οἰκονόμησε ἔτσι ὥστε ἡ Ζωὴ νὰ μὴν ἀναχωρήσει χωρὶς ἐφόδιο ζωῆς αἰωνίου.

Ἡ συγγραφεὴς καταγράφει δικῆς τῆς ἀναμνήσεως ἀπὸ ποιμαντικὸ στιγμιότυπο ποὺ ἔζησε κάποτε. Στὸ περιστατικὸ αὐτὸ ἀποτυπώνεται ἔξοχα καὶ μὲ ζωντανό

τρόπο μιὰ ἀπάντησή στο ἐρώτημα τοῦ φοιτητοῦ μας μὲ τὸ ὁποῖο καὶ ξεκινήσαμε τὸ σημερινὸ μας σημεῖωμα.

Ἄλλα ἐρωτήματα

Εἶναι ὅμως καὶ ἄλλα ἐρωτήματα φοιτητῶν μας ποὺ δὲν διατυπώνονται τὶς ὥρες ἐκεῖνες τῶν ποιμαντικῶν ἐπισκέψεων. Παραμένουν στὰ βάθη τῆς καρδιάς, ἔτοιμα νὰ φανερωθοῦν σὲ στιγμὲς πῶ ἤσυχες. Δεῖλὰ καὶ διστακτικὰ στὸν προφορικὸ λόγο μὲ τοὺς ὑπευθύνους πῶ θαρρετὰ σὲ τετράδια ἡμερολογίου ποὺ συγκρατοῦν ἀαπνοὲς ζωῆς.

Ἐκεῖ δὲν ὑπείσέρχονται ἐξωτερικοὶ περιορισμοί. Ἐμπόδια καὶ ἀναστολὲς ἐκμηδενίζονται. Ὁλη ἡ λαχτὰρα τῆς ψυχῆς μπορεῖ νὰ ἐκφρασθεῖ ἐκεῖ. Ὅλα τὰ γεγονότα ποὺ ἔζησαν ἀντικατοπτρίζονται στὸν ἴδιο τους τὸν ἑαυτὸ καὶ δὲν τοὺς ἀφήνουν ἀτάραχους. Φέρνουν στὸ νοῦ τους σκηνὲς ποὺ ἔζησαν, λόγια ποὺ ἄκουσαν, λόγια ποὺ εἶπαν. Ἀναλογίζονται τὴν εὐθύνη, τὴν ἀποστολή. Ἀναζητοῦν τὴν ταυτότητά τους. Ἀρχίζουν ἕναν διάλογο μὲ τὸν ἑαυτὸ τους.

Πολλὲς φορές τολμοῦν καὶ μᾶς δείχνουν αὐτὰ τὰ γραπτὰ ὁπότε τότε τὰ συζητοῦμε μαζί τους. Τότε, στὴν φάση τῆς «εποπτείας», ὑπάρχει ἡ εὐχέρεια νὰ γίνῃ σὲ βάθος ἐπεξεργασία ἄλλης αὐτῆς τῆς βιωματικῆς ἐμπειρίας καὶ ἐκφόρτιση τοῦ θάρους νὰ κάνουν νέες τοποθετήσεις καὶ νὰ προσανατολισθοῦν πρὸς ἄλλες κατευθύνσεις.

Ἐγαν τέτοιο «προσωπικὸ διάλογο» φοιτητοῦ μας παραθέτομε σήμερα γιὰ νὰ δείξουμε ἀκριβῶς τὴν σοβαρότητα τῆς ἀντιμετωπίσεως καὶ τὶς ποικίλες ψυχικὲς στάσεις καὶ ἀντιδράσεις. Θὰ τηρήσουμε τὴν ἀνωθυμία τοῦ συντάκτη τῶν ἡμερολογιακῶν αὐτῶν σελίδων κατόπιν δικῆς του παρακλήσεως. Ἄς εὐχηθοῦμε τὸ παράδειγμα τέτοιων φοιτητῶν νὰ βρεῖ ἀξιους μιμητές.

Ἡ ΚΥΡΑ ΖΩΪΤΣΑ

Τοῦ μεγάλου ἡ ἀμαρτία καὶ τοῦ μικροῦ ὁ θάνατος περνοῦν ἀπαρατήρητα, ἔλεγε ὁ πατέρας. Κι ἔτσι ἀθόρυβα ἐμοιαζε νὰ σθῆναι ἡ Ζωῖτσα, παραδουλεύτρα χρό-

για και τώρα πεσμένη μ' έγκεφαλικό σπής άρρώστειας τὸ κρεβάτι.

Καθισμένοι στὸ θάλαμο τῆς Κλινικῆς κοιτούσαμε τί θαῖθαια θὰ τῆς προσφέρουμε, ὅσο κι ἂν δὲν τὸ ἴνωθε. Ἐκεῖ, πρωί - πρωί, μᾶς βρῆκε ὁ παπα - Γιώργης. Εἶχε πληροφορηθῆ τὸ γεγονός και ἔτρεξε σὰν στοργικὸς πατέρας στὸ παιδί του. Ἄμιλητος, σοβαρὸς μέσα στὰ πένθημα μαῦρα ράσα του ἔφερε τὸν πολύτιμον μαργαρίτην, τὸ λυτρωτικὸν φάρμακον, τὴν αἰώνιον ζωὴν. Ἐμοιάζει νὰ ξέρει καλά τὸ «φάρμακο τῆς ἀθανασίας». Μᾶς εἶδε, γνώρισε τὴν ἄρρωση —χρόνια ἐνορίτισσα— ἀπίθωσε εὐλαδικὰ τὴν Ἁγία, Ζωοποιὸ Θεῖα Κοινωνία. Μᾶς καλημέρισε, φόρεσε τὸ πετραχήλι —ισοδάνειο ποταμὸ λύτρωσης— ἔσκυψε πονετικά και εἶπε στὴν ἄρρωση: —«Ἐλα Ζωή, παιδί μου, εἶμαι ὁ παπα - Γιώργης... ἦρθα νὰ σὲ κοινωνήσω, ἔχουμε τὴ νηστεία τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, σὲ λίγες μέρες θὰ τοὺς γιορτάσουμε... Ἐλα, εἶσαι καλά, μὴ φοβάσαι, δέχεσαι νὰ κοινωνήσεις;» και κόπηκε ἡ φωνὴ τοῦ σεβάσμιου γέροντα. Τὰ μάτια του, θολωμένοι οὐρανοί, ἔσκυψαν κάτω. Διάβασε ἀργὰ και κατακυκτικά τὴ συγχωρητικὴ εὐχὴ... Ἄκακο πλάσμα, ποιὸς δὲν τὴν ἤξερε... τί θὰ μπορούσε τάχα νὰ ἔχει πράξει;

—«Ἐλα, παιδί μου, θές, δὲν θές νὰ κοινωνήσεις;»

Τὸ ἄψυχο σχεδὸν κουφάρι κινήθηκε, τὰ χεῖλη σφιχτηκαν, στερνὸς ἀσπασμὸς στὸ πετραχήλι τοῦ ἀπλοῦκου γέροντα. Νὰ ἔταν ἡ ἀπάντησι στὴν πρόσκλησι για τὸ Μεγάλο Δεῖπνο;

Μιὰ ἀπὸ τίς ἄρρωστες γερόντισσες τοῦ θαλάμου εἶχε ἀνάψει θυμίαμα π' ἀνέβαινε καυτὴ προσευχὴ, κραυγὴ ἀγωνίας, στὰ σκαλοπάτια τοῦ Δημιουργοῦ. Ὁ παπα - Γιώργης ἀναψε ἕνα κερί και τὸ ἴδωσε σ' ἕνα ἀπ' τ' ἀδέρφια τῆς, νὰ τὸ κρατᾷ πλαί τῆς, ὅπως στὰ μικρὰ παιδιὰ, στὰ γεοδάφτιστα, πού οἱ γονεῖς τὰ κοινωνοῦν μ' ἀναμμένη τὴ λαμπάδα τοῦ νοσοῦ.

Κοιτοῦσα ὅλους στὰ πρόσωπα. Μιὰ μυστικὴ γαλήνη τὰ ἔλουζε. Ὁ γέροντας εἶχε πλησιάζει μὲ τὴ λαβίδα τὴν ἄρρωση και ἐκείνη θαυματουργικά ἄνοιξε τὸ στόμα, για στερνὴ φορά, νὰ τὸ σφραγίσει μὲ τὸ Θεουργὸν αἷμα...

«Εἰς ἄφρασιν ἁμαρτιῶν και ζωὴν τὴν αἰώνιον. Ἄμην...», φέλιξε ὁ λευίτης καθὼς τὴν σκούπιζε ἀπαλὰ μὲ τὸν ἄερα. «Ἐλα, παιδί μου, περαστικά και τὴν ἐπόμενη φορά θὰ κοινωνήσεις στὴν ἐκκλησία μας, στὸν ἄη - Γιώργη...».

Σὰν νὰ ξύπνησε ἡ ἄρρωση ἀπὸ τὸ λήθαργο, κούνησε τὸ δεξι χέρι, μισοέκανε τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ. Ἐπειτα θυθίστηκε πάλι, ἔχασε τὴν ἐπαφὴ τῆς μὲ τὸν κόσμον... Ὁ ἀδερφὸς συνέχιζε νὰ κρατᾷ τὸ κεράκι ἀναμμένο, πρεσβεία στὸν Κύριο και τοὺς Ἁγίους. Ἀπίθω-

σε και πάλι ὁ γέροντας τὴ λαβίδα και τὸν ἄερα. Εἶπε παρηγορητικὸ λόγο στοὺς συγγενεῖς, μίλησε λόγια ἀγάπης στὶς ἄλλες ἄρρωστες και ἔφυγε πάλι ἀθόρυβα, σκυφτός, σοβαρὸς, ἀμιλητος, ὅπως εἶχε ἔρθει.

Ποτὲ δὲν ἐνιωσα τόσο πολὺ τὴν ἱερότητα τοῦ μυστηρίου μέσα στὴν ἐκκλησία, ὅσο ἐκείνη τὴν ὥρα. Βγῆκα στὴ θεράντα τοῦ θαλάμου. Τὸν ἀκολούθησα μὲ τὰ μάτια ὥσπου χάθηκε στὴ γωνιά τοῦ δρόμου, μετὰ τὴν πλατεία, μέσα στὰ ἀδιάφορα, ψυχρά, ἀνυποψίαστα βλέμματα τοῦ κόσμου. Θυμήθηκα τὸν ὑπέροχο λόγο τοῦ ἀγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ: «Ἄν στὸ δρόμο σου συναντήσεις ἕναν ἄγγελο και ἕναν ἱερέα νὰ σκυφείς και νὰ προσκυνήσεις πρῶτα τὸν ἱερέα». Ἐκείνη τὴν ὥρα ἐνιωσα πόσο ἀληθινὸς εἶναι τοῦτος ὁ λόγος, γιατί ὁ ἱερέας κρατεῖ τὸν ἴδιο τὸ Χριστό.

Ἡ Ζωῖτσα πάλεψε λίγες μέρες και ἔπειτα παρέδωσε εἰρηνικὴ τὴν ψυχὴ τῆς στὸν Κύριο..., στὸν Κύριο πού ἀθόρυβα και σιωπηλὰ τὴν ἔκανε μέτοχο τῆς Βασιλείας του.

Σταυροῦλα Κάισον - Κανιάνη
Ἰούλιος 1985

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΜΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΟΥ

Ὅταν πρωταμπήκα στὸν θάλαμο εἶχα τέτοια ἀγωνία πού μοῦ ἐρχόταν νὰ φύγω σὰν τρελλός. Πῶς θὰ ἦταν ἡ πρώτη μου ἐπαφὴ μὲ τοὺς ἀσθενεῖς; Τί θὰ τοὺς ἔλεγα; Πῶς θὰ ἔπαιρναν τὸ γεγονός ὅτι εἶμαι θεολόγος;

«Πιστεύομεν διὸ και λαλοῦμεν» λέει κάπου ὁ Ἄπ. Παῦλος· θὰ τὸ ἀκολουθήσω και ἴσως ὁ Θεὸς φωτίσει τὰ ἀκάθαρτά μου χεῖλη νὰ μιλήσω κάπως σωστά.

Μᾶς κοιτάζουν μὲ δυσπιστία. Μήπως εἶναι Ἰεχωβάδες; Μήπως ἀπὸ κανένα σύλλογο; Ἄπ' ὅ,τι βλέπω τὰ μάτια τους διψᾶνε για τὴν ἀλήθεια.

Στὸ κρεβάτι τοῦ πόνου ἀκούνε μὲ ἐνδιαφέρον, ἂν και δὲν συμμετέχουν ἐνεργά. Κάποιοι θέτουν τὸ πρόβλημα τῆς θεοδικίας.

Τί νὰ πῶ; Θὰ ἴναι θεολογικά σωστό; Προσπαθῶ νὰ ἀπαντήσω μέσω τῶν γνώσεων πού ἔχω ἀπ' τὴν Σχολὴ και ἀπὸ «ἐξωσχολικά» βιβλία. Πόσα δὲν ξέρω! Τὴν ἄλλη φορά θὰ διαβάσω πιὸ πολὺ.

Μέσα ἀπ' τὸν πόνο τους βρίσκω τὴν ὀλοκλήρωσή μου. Θεέ μου, σὲ εὐχαριστῶ πού μὲ ἀξίωσες νὰ πλησιάσω τὸν ἄνθρωπο, νὰ δῶ τὸν πόνο του, νὰ γλυκάνω τὸ βασανισμένο του μυαλό, νὰ παρηγορηθῶ ἀπὸ κάποια «δάθη» πού στὸ κρεβάτι τοῦ πόνου πιστεύουν ὄλο και περισσότερο. «Δόξα Σοι ὁ Θεός».

Νὰ γλυκάνω! Ποιὸς εἶμαι ἐγὼ για νὰ κάνω ἕνα τέτοιο πράγμα! Ἐγωῖσμός, φιλαυτία, φιλοδοξία, νὰ